

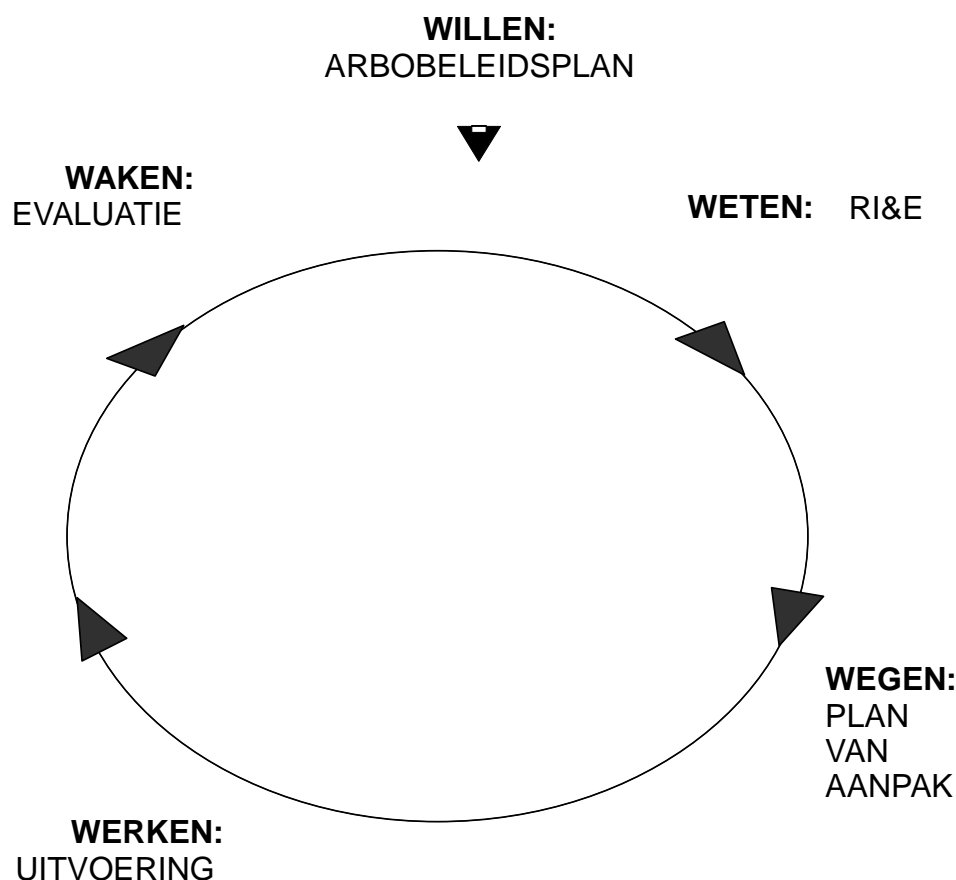
# De risico-inventarisatie & -evaluatie als basis voor het arbobeleid

Een ongeluk zit in een klein hoekje. Daarom is het belangrijk dat de risico's binnen een organisatie bekend zijn en beheerst kunnen worden. De Arbowet stelt daarom een risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E) met een daarbij behorende plan van aanpak verplicht.

“Bij het voeren van het arbeidsomstandighedenbeleid legt de werkgever in een inventarisatie en evaluatie schriftelijk vast welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich brengt. Deze risico-inventarisatie en -evaluatie bevat tevens een beschrijving van de gevaren en de risico-beperkende maatregelen en de risico's voor bijzondere categorieën van werknemers”, zegt artikel 5 lid 1 van de Arbowet. Dit artikel geeft onder meer aan dat elke werkgever een RI&E moet hebben waarin alle risico's op het gebied van Veiligheid, Gezondheid en Psychosociale Arbeidsbelasting zijn onderzocht en gewogen. Waarna een plan van aanpak opgesteld moet worden om deze risico's aan te pakken.

Ook moet de werkgever ervoor zorgen dat de werknemers weten welke risico's er verbonden zijn aan hun werk en welke maatregelen er zijn getroffen om de risico's te voorkomen of te beperken. De RI&E geeft dit overzicht.

## RI&E als basis van het arbobeleid



Afbeelding 1: Beleidscyclus

De lijn die je dan ook in de beleidscyclus kunt lezen gaat via beleid willen maken, langs weten waarop je beleid moet maken, volgens een afgewogen plan met benoeming van prioriteiten, waaraan de organisatie daadwerkelijk kan werken en waar tenslotte bewaakt wordt dat de doelen ook worden behaald. Om dit hele proces goed vorm te geven is het vaststellen van een arbobeleid van belang waarbij een organisatie een intentie heeft om een zo goed mogelijk arbobeleid op te stellen. Hierbij stelt een organisatie een intentieverklaring op waarbij tevens doel vast worden gesteld.

Elke systematische aanpak begint met het verzamelen van informatie (weten). Daarom moet iedere werkgever alle risico's op het gebied van veiligheid, gezondheid en psychosociale arbeidsbelasting (PSA) voor de werknemers inventariseren. Dat gebeurt door middel van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). Vervolgens wordt gewogen hoe zwaar de risico's zijn. Dit wordt evalueren van de risico's genoemd. Deze weging en de keuzes wanneer de risico's worden aangepakt staan beschreven in het plan van aanpak. Uiteindelijk moet een organisatie aan de slag met deze risico's (werken). Dan is de cirkel nog niet rond. Zijn de zaken gedaan die afgesproken waren en zijn deze juist gebeurd? Een terugblik op de activiteiten kan worden gedaan middel een jaarlijkse rapportage over het plan van aanpak van de RI&E. Dit is het waken in de beleidscyclus.

### **Vaste stappen**

Bij het uitvoeren van de RI&E worden de volgende stappen doorlopen:

1. Vaststellen methode RI&E.
2. Inventarisatie: alle arboknelpunten in kaart brengen.
3. Evaluatie: gevonden knelpunten wegen, prioriteiten stellen.
4. Plan van aanpak maken: beschrijven hoe de knelpunten aangepakt gaan worden, in een meerjarenplan.
5. Arbojaarplan opstellen: het plan van aanpak uitwerken in concrete stappen voor het komende jaar (deze stap is niet wettelijk verplicht).
6. Aanpakken van de gevonden knelpunten.
7. Jaarlijkse schriftelijke rapportage opstellen over de voortgang van het plan van aanpak (deze stap is niet wettelijk verplicht).

### **Uitvoeren RI&E**

Het bedrijf kan de RI&E laten uitvoeren door gecertificeerde kerndeskundigen of de arbodienst. Maar kan de RI&E ook zelf uitvoeren of het samen met kerndeskundigen of arbodienst doen. Een gecertificeerde kerndeskundige of arbodienst moet minimaal worden ingeschakeld om de RI&E te toetsen. Dat betekent dat de gecertificeerde kerndeskundige of arbodienst tenminste beoordeelt of de RI&E volledig en betrouwbaar is en de actuele inzichten op het terrein van veiligheid en gezondheid en PSA zijn verwerkt.

In principe mag iedereen de RI&E uitvoeren, alleen is er een eis tot toetsing door een kerndeskundige. De eis tot toetsing geldt niet voor bedrijven met minder dan 25 werknemers of indien er afspraken zijn gemaakt in de cao en gebruik wordt gemaakt van de eigen branche RI&E.

### Preventiemedewerker

In de Arbowet staat beschreven dat de preventiemedewerker een taak heeft het (mede) opstellen en uitvoeren van de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). Hoe deze taak wordt vormgegeven wisselt per bedrijf. Vaak heeft de preventiemedewerker een belangrijke rol bij het organiseren en het uitvoeren van de RI&E. Daarnaast heeft de preventiemedewerker vaak een taak om toezicht te houden of het plan van aanpak ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd.

### Opzet van de RI&E

Zaak is om vooraf goed na te denken over de gehele opzet van een RI&E. Uiteindelijk is het doel dat alle risico's inzichtelijk zijn, maar in de praktijk blijkt dit lastig te zijn.

#### Nadenken over:

- Welk instrument er wordt gebruikt.
- Wie (of welke organisatie) de RI&E gaat uitvoeren.
- Hoe deze risico's onderzocht worden (rondgang, interviews en met wie, enquêtes, opvragen documenten, etc.).
- Betrokkenheid medewerkers en leidinggevenden bij het opstellen van de RI&E.
- Welke risico's worden onderzocht.
- Wordt alles in 1 keer gedaan of gefaseerd.
- Wie de toetsing gaat doen.
- Manier van rapporteren.
- Termijn waarop de RI&E is afgerond.

Welk instrument wordt gebruikt voor de inventarisatie, verschilt per organisatie maar ook per branche. Er kan gekozen worden voor een specifieke branche instrument ([www.rie.nl](http://www.rie.nl)) of voor een algemenere RI&E.

### Actueel

De wet geeft aan dat de RI&E actueel moet zijn. Dit houdt in als de arbeidsomstandigheden binnen een organisatie veranderen, de RI&E voor deze wijziging aangepast moet worden. Bijvoorbeeld bij invoering van een andere werkmethode, het gebruik van een ander machine of een wijziging van kantoorruimtes naar een kantoorruimte. Daarnaast moet de RI&E voldoen aan de actuele wetgeving en de stand der wetenschap. Ook hier geldt weer, indien hier veranderingen zijn dan dient de RI&E op deze onderdelen aangepast te worden.

Dit houdt dus in dat het opstellen van een RI&E geen eenmalige actie is, maar een structureel proces. Een organisatie is veelal in beweging. Hierdoor ontstaan er nieuwe risico's. Vaak wordt er dan ook gekozen om de gehele RI&E één keer in de 3 tot 4 jaar te houden. Als er zich tussentijds veranderingen voordoen, kan op onderdelen de RI&E worden geactualiseerd.

### Inhoud RI&E

Naast beleidsmatige risico's, dienen ook de risico's van een functie, de werkplek, de werkomgeving als ook toekomstige risico's mee genomen te worden in de RI&E. De Arbowet en regelgeving geeft organisatie een keuzevrijheid hoe de risico's geïnventariseerd worden. Zo moeten de risico's voor alle functies in kaart worden gebracht. Een organisatie kan zelf

bepalen op welke manier deze risico's worden onderzocht. Er kan gekozen worden om de functies te groeperen met eenzelfde risico (bijvoorbeeld alle kantoorfuncties).

Tevens moet er aandacht zijn voor bijzondere groepen werknemers. In het arbobesluit worden thuiswerken, zwangere vrouwen en jeugdigen genoemd. Maar denk in uw organisatie aan specifieke groepen werknemers met een specifiek risico (bijvoorbeeld werknemers die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen waardoor er onveilige situaties kunnen ontstaan).

Ook moet er in de RI&E aandacht zijn voor toegang tot een Arbodeskundige en/of preventiemedewerker en de functie van de preventiemedewerker. Daarnaast moet in de RI&E opgenomen worden hoe medewerkers anoniem de bedrijfsarts kunnen consulteren en op welke manier het second opinion geregeld is. Een advies met betrekking tot een Periodiek Arbeidsgeneeskundig Onderzoek (PAGO) of Preventief Medisch Onderzoek (PMO) mag niet ontbreken. Bij een PAGO/PMO wordt onderzocht wat het effect van het werk op de gezondheid is. Bij een PMO worden hiernaast ook leefstijlaspecten meegenomen. Op deze manier wordt in de RI&E een relatie gelegd tussen de arbeidsomstandigheden en de gezondheid van medewerkers. Er wordt een voorstel gegeven om de gezondheid te onderzoeken naar aanleiding van de geïnventariseerde risico's. Dit houdt in dat bijvoorbeeld bij organisaties waarbij een hoge geluidsbelasting aanwezig is, dat er wordt onderzocht welke invloed deze risico heeft op het gehoor.

De RI&E mag globaal zijn, maar voor enkele onderwerpen geeft het Arbobesluit aan dat er verdiepend onderzoek nodig is zoals bijvoorbeeld voor gevaarlijke stoffen in het algemeen, kankerverwekkende of mutagene stoffen, asbest, biologische agentia, fysieke belasting, werken met beeldschermen, geluid, mechanische trillingen of persoonlijke beschermingsmiddelen. Wanneer er sprake is van werkdruk of wanneer er met machines wordt gewerkt, dan dient er een verdiepend onderzoek naar de oorzaken van werkdruk of machineveiligheid ingesteld te worden. Deze verdiepingen vormen een onderdeel van de RI&E.

Toekomstige risico's blijven lastig. Denk hierbij aan de arborisico's bij de aanschaf van een nieuwe machine of de arborisico's voorafgaand aan een verbouwing. Liefst voor aanschaf (of minimaal voor gebruik) dienen de risico's bekeken en beheerst te zijn. De RI&E moet schriftelijk worden vastgelegd.

### **Weging van de risico's**

Na een risico-inventarisatie of risicoanalyse moeten risico's worden geëvalueerd. Dit betekent dat wordt vastgesteld hoe groot de kans is dat de geconstateerde gevaren daadwerkelijk tot uiting komen en dat tevens wordt vastgesteld wat de grootte van het effect is op de mens en de omgeving. Mede aan de hand van deze evaluatie kan worden vastgesteld met welke prioriteit aandacht gegeven moet worden aan het risico en welke maatregelen zouden kunnen worden getroffen.

### *Risicoclassificatie volgens Fine & Kinney*

Een manier om de grootte van risico's te classificeren en te vergelijken is gebaseerd op een relatieve ranking-methode, die is ontwikkeld door Fine & Kinney. Bij deze methode wordt de grootte van het risico, de risicoscore 'R', berekend als het product van de parameters (W, B en E) die corresponderen met:

W = waarschijnlijkheid

B = blootstellingfrequentie

E = effect

Hierbij geeft de waarschijnlijkheid aan hoe groot de kans is, gegeven deze onveilige handeling en/of gevaarlijke situatie, dat het effect optreedt. De blootstellingfrequentie geeft aan hoe vaak of de tijdsduur dat een bepaalde risicovolle taak of onveilige handeling wordt uitgevoerd en/of een gevaarlijke situatie zich voordoet, waaruit het effect zou kunnen voortkomen. Het kan zowel blootstelling aan een schadelijke concentratie van een toxische stof betreffen als aan risico's ten gevolge van het uitvoeren van een onveilige handeling met een gevaarlijke machine, onveilig gereedschap en/of onveilige werkwijze dan wel werken in een gevaarlijke situatie. Het effect geeft de grootte van het mogelijke letsel en of schade aan de gezondheid aan, dat redelijkerwijs zou kunnen optreden.

Het potentiële risico wordt berekend als het product van de drie parameters (W, B en E). Voor het vaststellen van de waarden voor de bovengenoemde variabelen worden de volgende indelingen toegepast.

### **Toetsing RI&E**

Indien een RI&E niet is gemaakt door een kerndeskundige, dan dient de RI&E te worden getoetst. Tijdens deze toetsing wordt beoordeeld of de RI&E compleet en betrouwbaar is en uitgaat van de huidige stand van wetenschap en techniek. Tevens zal de kerndeskundige een advies uitbrengen over o.a. het plan van aanpak. Hoe deze toetsing plaatsvindt is wettelijk niet vastgelegd. Voor een goede en gedegen toetsing is een werkbezoek van belang.

### **Het plan van aanpak**

Bij de RI&E hoort ook een plan van aanpak. Het plan van aanpak geeft aan welke maatregelen de werkgever gaat treffen om de risico's die in de RI&E beschreven zijn, te beperken of weg te nemen en binnen welke termijn dat gebeurt. Het opstellen van een plan van aanpak is een wettelijk verplichting.

Meestal kunnen niet alle gesignaleerde knelpunten direct worden opgelost. Dat betekent dus prioriteiten stellen. Het advies van de gecertificeerde kerndeskundige of arbodienst speelt daarbij een belangrijke rol. De gecertificeerde kerndeskundige of arbodienst moet de RI&E toetsen. Daarbij moet ook gekeken worden naar de volgorde en effectiviteit van maatregelen. Worden de urgente knelpunten wel als eerste opgepakt? Hebben de maatregelen het gewenste effect?

Uiteindelijk is het de werkgever die in overleg met de OR de prioriteiten stelt en het plan van aanpak opstelt. Bij het stellen van prioriteiten wordt dan natuurlijk ook rekening gehouden met de situatie in het bedrijf.

## Plan van aanpak

Omschrijving	Maatregel	Prio	Budget	Verantwoordelijke	Geplande datum gereed	Werkelijk gereed d.d.
Ontbreken BHV plan	Opstellen plan	1	1000	J. Jansen	1 januari	1 maart
Ontbreken voorlichting beeldscherm	Aanbieden instructie aan alle beeldschermwerkers afdeling	2	2500	M. Moonen	1 juli	
Ontbreken blusmiddel	Aanbrengen	1	200	Hoofd TD	1 maart	

Afbeelding 2: Voorbeeld plan van aanpak

### De RI&E en de ondernemingsraad

Een RI&E is een belangrijk instrument als basis voor het arbobeleid. Een RI&E moet daarom ook herkenbaar zijn voor de medewerkers zodat dit document gaat leven onder de medewerkers (zij lopen immers de arbo-risico's). De medezeggenschap heeft hierbij een belangrijke rol. Zowel de opzet van de RI&E als het plan van aanpak zijn instemmingsplichtig. Dit houdt in dat de OR mee mag beslissen over de keuzes die worden gemaakt hoe de RI&E wordt opgezet maar ook welke keuzes worden gemaakt in het plan van aanpak. Het is dus raadzaam om vroegtijdig met de OR in gesprek te gaan om gezamenlijk dit traject op te pakken zodat er samen een mooie RI&E kan worden opgezet.

Uiteindelijk hebben alle partijen maar een doel: niemand mag gewond raken of ziek worden tijdens en door het werk. Bekend zijn met de aanwezige risico's en deze beheersen vormt dan ook de basis van het arbobeleid.

[Wendy Roescher](#), trainer/adviseur Arbeid & Gezondheid SBI Formaat  
Expertiseteam Arbeid & Gezondheid

Voor vragen, advies, begeleiding, tips kunt u terecht bij het [expertiseteam Arbeid & Gezondheid](#).